

firmamentum virtutis, tegimen ardoris, et umbra-culum meridiani, deprecatio offensionis, et adju-torum casus, exaltans animam, et illuminans oculos, dans sanitatem, et vitam, et benedictio-nem; » David, *Psalm. xxvi, 4*: « Dominus illu-minatio mea, et salus mea: quem timebo? Dom-i-nus protector vite meae: a qua trepidabo? » El-*Psalm. xc, 4*: « Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei celi communorabitur. » Ubi vide S. Bernardum.

Porro id non tantum in temporalibus, sed multi nangis in spiritibus, puta in victoria tem-pationum, in virtutibus profectu et perseverantia, locum habet. Unde Apostolus: « Omnia, inquit, possum in eo qui me confortat. » *Philip. cap. iv, vers. 13*; et: « Qui crepit in vobis opus bonum, perficiet in dieru Christi Jesu. » *Philip. cap. 6*. Si enim Deus capillorum singularium curam gerit, multo magis geret morum, at S. Augustinus, serm. in *De Verbis Domini*, qui et addit: « Quid times hominem, homo in qui dei positus? Tu de illius simu noli cadere: quidquid ibi passus fueris, ad salutem valebit, non ad perniciem. » Et Ori-genes, hom. 8 in *Levit.*: « Discipulorum Domini, ait, etiam capilli capitii numerati esse diunterunt, hoc est, omnes actus, omnes sermones, omnes cogitationes eorum servantes apud Dominum, quia justa, quia sancta sunt. » Vide S. Bernar-dum, serm. 68 in *Cantic.*

Ita S. Clemens initio *Recogn.* scribit hoc fuisse dogma S. Petri: « Nos Christiani de nulla re vel eventu solliciti sumus, sed in dei providentia plane conquiescimus; scientes nos illi cursu esse, ab eo per omnia dirigiti, ut cuncta ledant in bonum. »

S. Athanasius, tract. *De Pass. et Cruci*, docevit Christum in agonia pavidum et angusti sudasse aquam et sanguinem, ac spineam coronam ges-tasse, ut omnes sanctas sollicitudines, curas et angores sanaret et tolleret; Christiano ergo non esse quod sollicitus sit, cum Christus eum omni sollicitudine levaverit, eamque in se suscepiter. « Christus, ait, spineam coronam gestavit, ut vita nostra curas (quasi spinas in se suscepientis) aboleret. »

S. Joannes Silentarius, Alamundaro invadente monasterium, noluit exire et fugere, magna-que spe se Deo resignavisse: « Si Deus, inquit, mel eu-ram non gerit, utquid vivo? » Nec eum spes aut Deus fecellit: misit enim Deus leonem horribilem, qui Joannem custodiret et tutaretur. Ita Cyrilus in eius Vita. In arcis enim maxime suis quasi e machina adest et succurrit Deus, et, ut ille ait: « Tum praeceps votorum locus est, cum spe nullus est. » Ita S. Saba ingressus speluncam, ibique respiciens, reperiens leonem cum catalis, fi-denter ei dixit: « Si vis, mane mecum; est enim locus utriusque: sin autem, egredere. Te enim mihi locum cedere deceat, non me tibi. » Quoicunque S. Catharina Senensis hoc dogma accepta est Chri-

sto: « Filia, cogita de me, et ego cogitabo de te, illudque exacte servans sine cura cuncta peregit, curatore ejus Christo curante omnia. Similia de S. Mechtilde et S. Gerfrinde refert Ludovicus Blo-sins in *Monili spiriti*, cap. xi, ubi refert Christum Domum dixisse S. Gertrudi: « Confidentialia ista secura, quia fidelis se et sua reponit in me, credendo quod possim, sciat et velim fidei lumen ipsi opitulari et qualibet, minima cor transfigit tantum quia vir infert pietati mee, ut non possim non tali favore, meque impendere, idque ad hoc ut satisfaciam ei quod sum, et amor quo eum prosequor. »

S. SOROR ESTOTE ET VIGILATE. — Jungit hie duo, quia sororietas mater est vigilie et vigilancia, sicut guta et crapula somni et dormitionis. Rursum, sicut sororietas mater est sanitatis, sapientiae et sanctitatis, presertim castitatis, mentemque vigi-lam et aeren facit ad orandum et speculandum, ideoque Deo et Angelis est amica: ita ex adverso crapula est mater infirmatalium, insipientium, libidinis, et errorumque viliorum, mentemque sopit et ineptum facit ad meditandum, ideoque diabolus est amica. Ita S. Chrysostomus, homil. 8 in *Matth.*: « Diabolus, ait, nemo magis amicus est, quam qui delicias et elubet maculatur: hic enim fons, hec mater est et origo viliorum omnium. Sues ex hominibus facit: delicias vacans nullo discrimine a demona separatur; impuden-sis enim et furiosus pariter est: et demona-cum omnes miseramur, hunc vero omnes aver-sam, quia sponte furore sibi attrahit; et os, oculos, narres et cetera sensuum instrumenta, amarissimas voluptatis conficit cloacas. » Quicunque diabolus solet sub vesperam exitate homines ad gulam, indeque ad dormitionem, ut noctu seminostris, torpidos et pene sopitos tentet per libidinem aliosque pravos motus, eosque varios et multiplices velut apum examen, alit S. Basilus, hom. 14. Haec de causa Ecclesiae Completorum ab hisce S. Petri verbis inchoat, iisque monet fideles, ut sobria sint et vigiles ad orandum et resi-tendum diabolu, ut sic oculi somnium capiant, ut cor ad Deum semper vigile, ideoque ituri cu-bitum Angelo Custodi et Sanctis tutelaribus serio se commendent, ac sanctis cogitationibus indormiant. Vide que de sobrietate dixi, *Daniel. cap. i*. Hinc senex illi in *Vitis Patrum*, lib. V, libello xi, num. 46, dicebat tres esse prodromos diaboli, oblivionem, negligientiam et concupiscentiam: « Elemin, ait, si oblitio venerit, generat negligientiam; de negligientia vero concupiscentia na-scitur; de concupiscentia vero corruit homo. Si enim illi est sobria mens, ut obliuionem respuat, ad negligientiam non venit; et si non neglexerit, concupiscentiam non recipit; si vero concupiscentiam non recipit, nunquam cadet, opitulante gratia Christi. » Sie Paulus scribit *Timoth. epist. II, cap. iv, vers. 5*: « Tu vero, vigila; et Christus Episcopo Sardensi: « Esto vigilans, et con-

firma cætera, » Apoc. iii, 2. Hinc Ecclesia olim usurpavit nocturnas vigilias, ad orandum in per-vigiliis Sanctorum, et easdem etiamnum user-pant Canobite in psalmodia nocturna, qui, ut ait S. Hieronymus in *Daniel*, cap. iv, 10, imitantur Angelorum semper vigilantium, Domique laudantium officia. Extitit olim in Oriente monaste-rium Accuminatum, id est, non dormientium, quia totas pene noctes pervigilabant in oratione et psalmodia.

Vere S. Cyrius, *Catechesis* 4: « Copus est, ait, cum divina gratia, sobria mente et vigilantibus oculis, ut zizania vitrus pro tritico, pro ove lupum, diabolum pro Angelo bono. » Diabolus enim semper vigilat, et ubique intentus est, ut noceat et supplantet. Vigiles ergo cum vigili luci-tare debemus, et quasi Argi mille oculis cum obser-vare ac cavere. Unde S. Hieronymus ad *Heli-odorum*, epist. 1: « Insidiatur, ait, leo hic in spe-lunca sua, insidiatur ut rapiat pauperem, et tu frondosus arboris tectus umbraculo molles somnos, futurus preda, carpis? Inde me persecutur luxuria, inde avaritia conatur irrumperet, inde vanter mens vult mihi Deus esse pro Christo; com-pellit libido, ut habitantem in me Spiritum Sanc-tum fugem, ut templum ejus violem; persecutur, inquam, meus hostis cui nomina mille, mille nocendi artes, et ego infelix vietorem me putabo dum capior? Post multa vero: « Nolite, ait, credere, nolite esse securi; licet in modum stagni fusum sequor arrideat, licet wix summa jacint elementi spiritu terga crisperint, magnus hic campus montes habet; intus inclusum est perie-lum, intus est hostis. Expedite rudentes, vela sus-pendite, crux antennæ figurat in frontibus, tran-quillitas ista tempestas est. » Et S. Bernardus, serm. 11 in *Psalm. xc*: « Sicut, ait, ipse (Deus) sollicitus est nostri, et ipsi cura est de nobis: sic illi (diabolus) sollicitus est, ut nos mactet et perdat, et una ei cura, ne forte qui aversus est, reveratur. » Apro ergo S. Petrus cura Dei de nobis, per antithesis subiectum oculum et invidiatus diabolus ad nos perdendos. Ad huc vigilandum est, quia, ut alii Christus *Matth. cap. xxvii, 42*, « nescitis qua hora Dominus vester venturus es. » Ubi S. Gre-gorius, homil. 13 in *Evang.*: « Horum ultimum, ait, dominus noster idcirco voluit nobis esse in-cogitatum, ut semper possit esse suspecta, ut dum illam previdere non possumus, ad illam sine intermissione preparemur; » et S. Hilarius, can. 24 in *S. Matth.*: « Paratos nos esse convenient, quia diei ignoratio intentam sollicititudinem suspense-expectationis exagit. » Porro: « Vigilat, ait S. Gregorius, loco citato, qui ad aspectum veri lumini mentis oculos aperitos tendit; vigilat, qui ase torporis et negligientiae tenebras pellit. » My-stice dormiunt amatores seculi. « Somnia enim sunt magistratus, opes, potentia, fastus, voluptatum impostura, glorie cupiditas, vita delicata, tem-temperantia, gloriæ cupiditas, vita delicata, tem-ambito, etc., ali Nysessemus, homil. 44 in *Cant.*

Hicce somnis opponenda est vigilia virtutum. Unde S. Augustinus, *De Verbis Domini*, serm. 23; cap. x: « Corde, inquit, vigila, fide vigila, spe vigila, charitate vigila, operibus vigila. »

QUIA ADVERSARUS. — Hebreus vocatur *Satan*, grecæ ἄρπαξ, id est, in causa et lite adversarius, litigator, actor, accusator, qui scilicet omnes rationes et modos querit quibus nobis item inten-tet, ut in tribunal Dei nos accuset, et reos damnationis peragat. Magnus ergo hic est adversarius, magna ejus lis et causa; agit enim contra animam nostram, contra salutem, contra eter-nitatem; agit ut nos socios habeat damnationis et ignis inferni: idque *primo*, ex odio Dei quo ardet, non scilicet Deus a nobis honoretur; *secundo*, ex invidia, ne sodes ejus in colis occupemus; *tertio*, ex superbia, qua omnes sibi similes red-de-re, omnibusque dominari ambit. Hoc est quod ait Paulus, *Ephes. vi, 12*: « Non est nobis collatu-tio aduersus carnem et sanguinem, sed aduersus principes et potestates: aduersus mundi rec-tores, tenebrarum harum, contra spiritualia ne-quitas in celestibus; » ac deinceps contra eos fieri quasi militi dat panopliam.

DIABOLUS. — Id est, calumniator, s. διαβόλος, id est *calumnator*; quare ridicule Thoma Angli-cus: Diabolus, ait, dicitur quasi duobus: « Illic devorans hominem, scilicet animam et corpus. Id condonandum est seculo illi linguarum rudi et aglosso. » Vnde S. Gregorius, *Il Moral.*, cap. v, alias ix: « Antiquus aduersarius, ait, cum que accuset mala non inventit, ipsa ad malum inflectere bona querit; cumque de operibus vincitur, ad accusandum verba nostra persercurat; cum ne in verbis accusationem reperit, intentionem cordis fuscare contendit, tangam bona facta hunc animo non flant, et idcirco perpendi a ju-dice bono non debeant. » Causam invidie dat S. Ambrosius, lib. VII in *Luc.*, cap. xi: « Serit, ait, illecebras delictorum, ut habeat in supplicio participes, quos habuit in errore consores; at ideo socios querit ad culpam, ut obnoxios perdat ad penam. » Porro « diabolus » antono-mastice vocatur Lucifer, diabolus princeps, *Matth. iv, 1*. Lucifer ergo non tam per se (relegatus enim est in inferno, Apoc. xx, 2), quam per suos assecas circuit: horum enim quisque vocatur, et est « diabolus ». Unde SS. Patres docent hunc aerem demonibus esse plenum, qui ignem et ponam suam secum portantes, tentant homines, tentabuntque usque ad diem judicii: tunc enim omnes relegabuntur in infernum. « Diabolus, ait S. Augustinus ad *Iulianum*, doctor men-dacii, ipse est aduersarius effectus generis nos-tri, inventor mortis, superbie institutor, radix malitiae, scelerum caput, princeps omnium vi-tiorum, persuaser turpium voluptatum. Hinc ergo cum primus hominem a Deo factum, Adam, par-tem omnium nostrum inueterat, pudicitia, tem-perantia, charitate, immortalitate vestitum, ambi-tio,

Ius atque invitus tantam beatitudinem hominem terrenum accepisse, quam ipse dum esset angelus, per superbiam agnoscerit amisisse; invidit statim insatabilis homicida, Adam expoliavit, et nos interemit. »

Hæc est secunda causa ire diabolici in homines, scilicet invidia (prima enim, ut dixi, est odium Dei, illum damnantis et punientis in gehenna), de qua S. Basilus: « Pardalis, ait, animal est homini infiniteissimum, adeo ut quandoque in stadiis hominis oculos pœna ira invadat; qui autem ferre furem deludere queruntur, hominis imaginem ex eis charta ostendunt: illa statim furibunda eam concepit et dilacerat, hoc argumento satis ostendens quanta sit eis adversus hominem inimicitia. Sic item diabolus in imagine hominem apparentem insectatur, quando Deum ipsum attingere nequit; hinc ipsi bellum tam acce contra nos. » Ita S. Basilus, homil. in aliis Scriptura locos.

Tertia causa, scilicet superbìa, manifesta est: diabolus enim tumet superbia et ambitione. Addit Origenes, homil. 33 in Lucam; Nyssenus, De Vita Mosis, ante medium; Autor serm. ad Fratres in eremo, serm. 68; Magister Sentent. in II, dist. 11, quemque hominum habere diemonem antagonistam, ad tentationem deputatum a Lucifero, sicut habet angelum bonum ad custodiendum deputatum a Deo. Cassianus vero, Collat. lib. VII, cap. xvii, docet certos demones deputatos esse qui tentent ad iram, alios ad luxuriam, alios qui ad alia vita; singula enim habere suos presides et demones. Unde in Scriptura vocatur spiritus ire, luxuria, blasphemia, etc.: hec alibi discutienda sunt.

TANQUAM LEO RUGIENS. — In Scriptura nunc diabolus, nunc Christus vocatur « leo de tribu Juda; » Apoc. cap. v, vers. 5, ob contraria leonis proprietates. Nam, ut ait S. Augustinus, serm. 46 De Divers., cap. II: « Christus vocatur leo propter fortitudinem, diabolus ob feritatem: ille leo ad vincendum, iste leo ad nocendum. »

Diabolus ergo vocatur « leo, » primo, quia vigil: leo enim apertis oculis dormit, imo, ut Elianus et ali docent, dormiendo vigilat, caudamque moveat. Unde aliqui putant leonem nunquam dormire, aiuntque eum solum inter animantia apertis oculis nasci: habet enim oculos ingentes, palpebras vero exiles, ut totos oculos tegere nequeant, ideoque dictus leo a *λέω*, id est video, quia *επιβιδέρας*, id est, acutissimi visus est. Hinc leo symbolum est vigilans, ideoque affligi solet ad ostia basilicarum, ut Romæ factum conspicimus. Similiter diabolus per vigil est ut homini noceat. Quocirca S. Basilus in illud,

Attende tibi: « Ut strenuus pugil, inquit, habeo anime oculum nostrum evariantem, sed attenuatum et per vigilum; premuni, ac tuere passis manus partes, quarum plaga lethalis sit: in adversarium immotum oculum intendito fixius. »

Rursum leo, ait Epiphanius, *Anæst* 78, « est animal voracissimum, specie fulvum, robore solidissimum, et, ut ita dicam, regalissimum super alia animalia. » Sic et diabolus caninam habet famem, imo rabiem devorandi animas; specie fulvus, puta cruentus; robore solidissimus, et rex super omnes filios superbie, Job XI, 25.

Secondo, quia diabolus sevus est ut leo, qui nunquam circucatur, fitque domesticus; quin et diabolus plurimi animalibus pastus non saturatur, sed sevit magis, « cum leones satiati innoxii sint, ut et ait Plinius, lib. VIII, cap. xvi. Leo habet os ingens, dentes robustos, aduncos et validos ungues: ita diabolus rapacissimus est et voracissimus.

Tertia, quia diabolus instar leonis rugit, id est voce, sonitu et terrore percurlit, juxta illud Amos IV, 8: « Leo rugit, quis non timebit? » Hinc Eusebius, lib. IV *Præpar.*, cap. in: « Demon, inquit, dicitur a *θεάτρῳ*, id est *timere*, quia timorem inculit: licet verius *δίαιτον* dicatur, quasi *δίαιτον*, id est *sciens*. » Daemonibus enim antiquitas humanae artum inventionem tribuat. Unde Plato universi moderatorum *μύγετος δίαιτον* appellat. Demon ergo tibi noceat nequit, nisi eum timemas, nisi timendo sponte illi cedas et consentias, quemadmodum qui ante conflictum non telo, sed tuba prosternitur, ait S. Bernardus, serm. 13 in Psal. xc, ubi docet leonem magis terrere rugitu quam ferire mortuus, adeoque animalia que morsui resistunt, imo leonem subinde superant, non sustinente ejus rugitum; « ut rugientis ejus sonitu velut quadam vi attonna atque ita capiantur, » ait S. Ambrosius VI *Hæcumen*, cap. iii. Sic diabolus magis noget suis minis et terroribus, quam robore et verbere. Audi S. Bernardus: « Adversarius vester tanquam leo rugiens, ait Petrus, Gratias magno illi leoni de tribu Juda: rugire iste potest, ferire non potest. Rugiat quantum vult, tantum non fugiat ovis Christi. Quanta ministrat, quanta exaggerat, quanta intentat! Non enim bestia ut nos prosternat vacuisse illi rugitus. Sic enim perhibent qui talia curiosus vestigaverunt, ad rugitum leonis nullam bestiam stare posse, ne eam quidem quae adversus ictum ejus tota animositate repugnat; et plerumque superat ferientem, quæ non sustinet rugientem. Vere bestia, vere rationis expes, qui tanta pusillanimitas est, ut solo timore cedat; qui sola futuri exaggeratione laboris vetus, ante conflictum non telo, sed tuba prosternitur. Nondum restititis usque ad sanguinem, ait strenuus illud, qui leonis hiujus noverat vanum esse rugitum. Et alias quidam: Resistite (inquit) diabolo, et fugiet a vobis. »

Hinc demon est myrmicoleon, id est formicaleo, quia timidus dominatur ut leo, audaces motuit ut formica, uti docet S. Gregorius, *Olympiad.*, et alii in Job IV, 11: « Tigris (pro quo Septuaginta vertunt, *myrmicoleon*) perlit. »

Quarto, leo ex ira et famis rabie prædam deorū, ideoque priusquam captam prædam devoret, rugit, ait S. Cyrilus in Amos III. Sic et ex animas vorat diabolus. Rursum leo præda sue reliquias fastidit, ait Nazianzenus in carmine de externi hominis Vilitate, duz ita canit:

Ac leo cum præda ventrem exsaturat, ut aiunt,
Comæ reliquias horret adire sa.

Ita diabolus fastidit et deditigatur eos quos pervertit et oct. lit. eosque tractat quasi mancipia, imo cadavera, ut patet in sagis et beneficiis, quæ quasi bestias flagellat, verberat et torquet, tanquam lanio et carnifex. Rursum, leo num ossa adeo dura sunt, ut ex eis percussis ignis quasi ex silice cliciatur, » ait Aristoteles, lib. II *De Part. animalium*, cap. ix. Ossa haec representant obstinationem et pertinaciam diaboli, tum in peccato, tum in studio hominibus nocendi: hinc et leonis, aque ac diaboli, collum est hirtum, rictus rugientes: « Frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inventari. »

Octavo: « Leonum, ait Plinius, index animi cauda, sicut et equorum aures. Immolata ergo, placitus, clemens, blandientique similis, quadrarum est: crebrior enim iracundia ejus. In principio terra verbazatur: incremento terga ceu quodam incitamento dagellantur. Vis summa in pectori. Ex orni vulnere sive ungue impresso, sive dente, ater profudit sanguis. » Ita diabolus non nisi in canda, id est, in fine tentaculis, malitiæ et iram suam patefacit; tum sanguinem atrum ostentat, se scilicet non sitire nisi mortes et cædes hominum. Rursum in pectus et cor hominis irripit, et se insinuat; eo enim occupato, totum animam totumque hominem occupat. Unde S. Cyprianus, tract. *De Zel.* et *Livore*: « Dominus, ait, prudentes nos esse iussi, et cuncta sollicitudine vigilare precepit, ne adversarii vigilans semper, et semper insidiens, ubi in pectus obrepunt, et scintillis confit incendiā, de parvis maxima exaggeret: et dum remissis et incutatis leniore aura et flatu molliore blanditor, procellis ac turbinibus excitatis ruinas fidelis et salutis, ac vita naufragia molitatur. Excedendum est itaque, fratres dilectissimi, atque omnibus viribus elaborandum, ut inimico sevienti, et jaculis sua in omnes corporis partes, quibus percuti et vulnerari possunt, dirigunt, sollicita et plena vigiliantia repugnemus, secundum quod Petrus Apostolus in epistola sua premonet et doceat, dicens: Sobri estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens, et aliquid devolare querens, circuit. »

Nono, pergit Plinius: « Cum pro catulus foeta diuinitat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne venabulo expavescat: neo limis intueretur oculis, aspicie simul modo nolunt. Creditum est a moriente humum mordere, lacrymannum que letho dari. » Ita diabolus non colum, sed terram intuetur, suosque pariter intueri facit, ne venabulo peccatorum et gehennam expavescant. Rursum diemon saevitia est leo, astuta vulpes, quia quos vi non potest, dolo superare contentit. Facit ergo illud Lysandri: « Ubi leonina peredere, nec minus halitum: raro in potu, vesci

Ils non sufficit, addenda est vulpina. » Et illud Pindari in *Isthmīs*, ode 4 *De Melissō*: « Ille animositate simili audacie graviter frementum leonum ad venandum cum labore, solertia autem est vulpes, qua supina cohibet impolū aquilæ: oportet autem quidlibet faciendo labefactare adversarium. »

Dēcimo: « Hoc tale, ait Plinius, tam sevum animal, rotarum orbis circumacti, curruisque inanes, et gallinaceorum crista, canusque eliam magis terren, sed maxime ignes. » Ita diabolus terretur et fugatur rebus in specim exilibus, scilicet crista crucis, letitia, psalmodia et canticum hymnorū, orbe et cœtu monachorum et clericorum, sed maxime igne et zelo amoris Christi. Unde S. Antonius apud S. Athanasium: « Credite, ait, mihi experto, perimescit Satanas recte viventium vigilias, orationes, jejunia, mansuetudinem, voluntaria paupertatis, vanæ glorie contumaciam, humiliatam, misericordiam, ira dominatum, et precipue cor purum erga Christi amorem. Novit determinus colubus, ex precepto Domini sub iustorū se jacerē vestigis, qui ait: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici. » Unde S. Chrysostomus, homil. 22 in epist. ad Ephes.: « Conculcamus diaboli potentiam, ait, si peccata conculeverimus, omnia dico temporalia, fastum, concupiscentiam, superbiam, omnes animi passiones. Ansara enim dant diabolo divitiae, pecunia et vanæ glorie stadium. »

Dēcimo: « Leo, ait Aristoteles in *Physiog.*, cap. viii, habet gressum juvenilem et totum corpus articulatum et nervosum: ambulans autem tarda, et magnifice incedens, et se in humeris cum ambulat quatiens, amans victorie. » Idem, lib. IX *Hist. Animal.*, cap. XLIV: « In venatu dum cernitur, nunquam fugit, aut instuit; sed etiam venantium multitudine edere cogitur, sensim pedalimque discedit, crebro subsistens atque respicit; nascit vero opaca, fuga, qua maxime potest veloci, se subtrahit, donec in aperta devensione: tum rursus lente incedit. » Ita dæmon fortitudinem simulat, metum dissimulat, ut suam fortitudinem et superbiam ostentet, videaturque vineat, etiam dum vincitur.

Duodecimo, leo grandia et fortia animalia aggreditur, parva et vilia aspernatur. Rursum non comedit nisi quod vivum ceperit. Ita Ælianus, lib. II, cap. iii. Sic et diaboli cibus est cœlestis, *Habac.* 1, 16; meliores, sanctiores fortioresque aggreditur; timidos carnalesque quasi suos contemnit. Rursum leo Iesus acris in latenter insurgit: ita dæmon magis sevit cum leditur, puta cum homines vacant pietati, ut tempore Quadragesime, ut docet Cassianus, *Collat.* cap. XXI, vers. 28.

Circum, — scilicet assidue et continuo. Unde S. Fulgentius ad *Thrasim.*, lib. I, cap. v, indefessum vocat ejus circumulum. Graece γενεστέ, id est,

ut Tigrinura, obambulat; Pagninus, unde ambulat; ali, circumambulat: S. Hieronymus in *Isaiæ*, circumiens querit. Sic ait ipsi diabolus: « Circunvi terram, et perambulavi eam, » Job. 1, 7. Et Christus de eo: « Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca iniqua, » etc., *Luc.* xi, 24. Hinc et patri sui exemplo, « in circuitu impii ambulant tanquam sanguisuga, qui sicut sanguinem filiorum hominum. Sic Judei, ac pariter heretici, *Psal.* lviii, vers. 13, dicuntur circumire civitatem, id est Ecclesiastes, quia vagi quarunt undique modos cam oppugnandi, nec tamen eam ingredi volunt: unde ab uno errore et heresi labuntur in aliam. Rursum Eusebius: Circulus, inquit, recta linea contraria est, hinc impi in orbem, id est, oblique ad extrema, pī vero recta secundum rationem ad medium virtus pergit. Tropologice S. Augustinus: Impi ambulant in circuitu, id est, ait, in temporalium rerum cupiditate, que septem dierum repetito circuitu quasi rota volvuntur, et ideo non perveniant ad octavum, id est, ad diem aeternum, pro quo iste psalmus intitulatur: hinc et multiplicantur, quia recessunt ab unitate Dei.

Circulus ergo iste et perambulatio diaboli significat, primo, eum vagum esse et instabilem, quia desiderando Deum per peccatum, stabilitatem mentis (hinc enim est in solo Deo) perdidit, qua de re plura dixi ad illud *Thren.* 1, 8: « Peccatum peccavit Ierusalem, propterea instabilis facta est. » Secundo, ejus iram et nocendi cupiditatem: circuit enim diabolus perinde ac duellator, qui in duello antagonistarum circumfera observat et circuit, ut eum dejetat, idque assidue et jugiter. Solus enim circularis motus potest esse perpetuus, eo quod circulus fine et principio caret, ceteri non, ut docet Aristoteles, lib. VIII *Physiog.*, text. 73 et 76, ubi probat motum circularem esse primum, et mensuram ceterorum, esseque continuum; quia semper fertur circa medium, non ad extremum, uti fertur motus rectus, ideoque celos moveri motu circulari. Circulacionem ergo hanc didicit diabolus in celo, cum ibidem versatus est, quasi angelus; sed eum ex bono convertit in malum, cum lapsus est factusque diabolus.

Tertio, ejus versutiam, fraudes et dolos, qua ut serpens gyrat et regyrat, ut homines suis artibus, scrupulis, perplexitatibus, etc, intricet, circumveniat, impliceat, irrelat, decipiat, capiat, juxta illud *Job* cap. xl, vers. 12, de Behemoth, id est elephante, qui typus est diaboli: « Nervi testiculorum ejus perplexi sunt. Ubi vidi S. Gregorium et S. Leonem, serm. 7 *De Nativit.*: « Novit (diabolus) inquit, cui adhibeat astus cupiditatis, cui illecebras gulae ingrat, cui apponat incita-

menta luxuriae, cui infundat virus invidie; novit quem errore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat. »

Quarto, perambulat quasi princeps mundi; perambulare enim in Scriptura significat dominium et imperium: sic enim herus perambulat in agro suo, rex in regno, dux in regionibus bello subactis, ut pluribus ostendit *Zachar.* 1, 11; unde ait *Job* xli, 24: « Non est super terram potesta, que comparetur et qui factus est ut nullum timeret. »

Quinto, circuit, sicut venator circuit cervos, pisator pisces, exercitus urbem, ut omnes concludat, caput vel occidat, iuxta illud *Job* xl, 18: « Ecce absorberit fluvium, et non mirabitur: et habet fiduciam, quod influat Jordani in oceum. » Unde Thomas Anglicus: Perversitas, inquit, diaboli significatur per nomen adversarii, robur per nomen leonis, crudelitas cum rugiens vocatur, sollicitudo cum circumire querendo dicitur. Hinc a nobis exigunt contra primum, ut resistamus; contra secundum, ut simus fortes; contra tertium, ut fidei mansuetudinem habeamus; contra quartum, ut vigilemus.

Sexto, circuit hinc significat sagacitatem diaboli, qua cuiusque desideria, vita, infirmitates, occasiones, habitus explorat, ut ea parte quemque aggregatur et tentet, qua debilitas est: sicut dux qui obsidet urbem, circuit ut videat qua parte minus munia sit, ut per eam irrumpat. Qui ergo diabolo resistere cupit, omnia sua circumstulit, omnes sensus acri custodia muniat, omnia villa mortificat, preservat ea in qua prior est; ubi infirmior est, ibi, magis se obfirmat, totusque excubet, et sese obarmet per orationes, propositum officiis, penitentiis, consilia seniorum, etc. Ait S. Cyprianus, tract. *De Zelo*: « Circuit ille nos singulos, et tanquam hostis clausos obsidens, muros explorat, et tentat an sit pars aliqua membrorum minus stabiles et minus fida, cuius aditus ad interiora penetraret. Offert oculis formas illicies et faciles voluptates, ut visu destruat castitatem. Aures per canoram musicam tentat, ut soni dulciores audiri solvit et molliat Christianum vigorem. Lingua convicio provocat, manum injurijs lacessentibus ad petulantiam cedat instigat, ut ~~scandulat~~ scandulatur; lucra opponit injusta, ut animale pecunia capiat; ingredit perniciose compendia, honore torrens promittit, ut coelestes adimit; ostentat falsum, ut veris subripiat; et cum latenter non potest fallere, exerte atque aperite ministrat, terrorum turbida persecutions intentans, ad debellandos Dei servos; inquietus semper et semper infestus; in pace subdolus, in persecutione violentus. Quamobrem, fratres dilectissimi, contra omnes diaboli vel fallaces insidias, vel apertas minas stare debet instructus animis et armatis, iam paratus semper ad repugnandum, quam est ad impugnan-

dum semper paratus inimicus. Et quoniam frequentiora sunt tela ejus que latenter obrepunt, magisque occulta et clandestina jaculatio, quo minus perspicitur, hoc et gravius et crebris in vulnera nostra grassatur; ad hæc quoque intelligentia et depellenda vigilemus, ex quibus est zeli et livoris malum. »

Et S. Antonius apud S. Athanasium, monet Christianos, ne per inertiam viriles demonibus prebeat: « Nam quales, ait, nos et nostras reperirent cogitationes, tales se nobis prestare conserverunt; et si quod in pectoribus malefici timores, et per aversum viriles invenerint, quasi latrones qui deserter loca obtinunt, explos cumulant timores, et crudeliter imminentes infelicem putant animam; et S. Leo, serm. 7 *De Nativit.*: « Omnia, ait, discutit (demon) consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus, et ibi causas querit nocte, ubicumque viderit studiosius occupari. »

Sepinto, circuit ut homines in circumulum agat (cœn turbo paleas), puta in mensis vertiginem, ut quanto dementati, ac cerebro et ratione destituti, rapientur in orbem suarum machinationum, puta concupiscentiarum, ruantque de uno peccato in aliud et aliud, donec totum circumulum peccatorum omnium absolvent et compleant.

Quen devoret. — Leo devoret non glutiendo, sed dentibus validis predam communiendo, iuxta illud *Isaiæ* xxxviii, 13: « Quasi leo sic contrivit omnia ossa mea; » et illud S. Ignatii: « Dentibus bestiarum molar; » sic et demon odio et rabie, quo furit in Deum et homines, eos plane contenter satagit. Unde S. Chrysostomus, hom. 22 *ad Pop.*: « Circuit, ait, querens non quem mordet, vel frangat, sed quem devoret. » Est catachrosis: demon enim proprius non devoret hominem, vel animas; sed eas lacaret, perdit et cruciat, eaque re mire quasi esca suavissima pascitur et delectatur; et hoc significat devoret.

9. Cui resistit (S. Hieronymus in cap. xv *Isaiæ* 17, aduersus quem resistit; Syrus, *insurgit*) fontes in fide. — Tria hic S. Petrus fideliter dat armis ad vincendum diabolum: *primum* est ei resistere; resistentia est enim Victoria, quia diabolus non vi cogendo extorquet, sed suadendo et blandiendo postulata a nobis consentem; *quod si illum negemus, vineamus; secundum*, fortitudi; *tertium*, fides; resistentia enim eum vincit, fortitudo subjugat, fides enervat. Fides enim future premia et ponens menti ad vivum representans excitat hominem, ut pro iis generose desceret, utque Dei open ad fortiter prelāndum implore. Unde per fidem Christus inhabitat in cordibus nostris. *Ephes.* iii, 17: « Fides enim est substantia rerum sperrandarum, argumentum non apparentium, » *Hebr.* xi, 1 et sequent., ubi Paulus doet Santos omnes viciisse per fidem. *Idem, Ephes.* vi, 16, militem Christianum contra diabolum a capite ad talos obarmans, dat ei pro scuto fidem, pro ga-

lea spem, pro loria justitiam, pro gladio verbum Dei, pro oecris promptitudinem Evangelii, pro haitio veritatem. Unde Isidorus, lib. III *De summo bono*, cap. v : « Ab incredulis, inquit, diabolus timetur ut leo, a fortibus in fide ut vermis contemnitur. » Et S. Joannes, *epistola* I, cap. v, vers. 4 : « Hic est, sit, victoria qua vincit mundum, fides nostra; » et S. Antonius apud S. Athanasium : « Signum, ait, crucis et fides ad Dominum inexpugnabilis nobis murus est; » et rursum : « Si alacres fuerimus in Domino, et futuorum honorum cupido nos succederit, si semper omnia manibus Dei committimus, nullus damnum ad expugnandum valebit accedere : magis enim cum munita in Christo corda conspexit, confusi revertentur. Ita et Job firmatus in Domino diabolos refutavit, et infelicitissimum Judam exsoliatum fide vinculis captivitatis innexit. Una est ergo ratio vincendi inimicum, latitia spiritualis, et anima Dominum semper cogitantis jugis recordatio, quae demonum ludos quasi futuum expellens, persequetur adversarios patius quam timebit. » Idem monuit S. Jacobus, cap. iv, vers. 7 : « Resistite diabolo, et fugiet a vobis. » Vide ibi dicta.

FORTES IN FIDE. — Graece τετρά, quod S. Hieronymus in cap. LV *Iosei* verit, confortari fide; Syrus, obfirmari; Pagninus et Tigurina, solidi; ali, rigid, duri, firmi. Hic enim omnia significat τετρά.

Nota : Non qualis qualis, putaxilis et languida fides, sed viva, firma, fortis et generosa vincit diabolum, quia jaacula ejus sunt ignita, Ephes. vi, 16. Suscitat enim tentationes et concupiscentias ardentes, juxta illud Job cap. xl, 12 : « Huius ejus prunus ardore facit. » Hec autem non nisi vehementi fide extinguiri possunt. Quare sub fide quasi radice intellige spem, orationem, charitatem; fides enim pro se robusta, oratione armata, charitable ignita, vincit diabolum. Illa enim successi, in qualibet tentatione dicimus cum S. Paulo : « Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an famae? an nuditatis? an periculi? an persecutio? an gladius? etc. Sed in his omnibus supererum proper eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angelii, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, que est in Christo Iesu Domino nostro, » Rom. viii, 33.

Quocirca diabolus hanc fidem firmitatem et fortitudinem nobis eripere conatur, ut fide destituti quasi cecid obrensum, et impingamus in eius laqueos; fides enim est oculus anime. Ille rei symbolo Nas, rex Ammon, incolis labes oculum dextrum expungere voluit, I Regum xi, 2, idque tam in opprobrium, tam ut rebellarre non possent, faciendo eos bello inutiles et cecos; sinistrum enim oculum scuto tegunt milites; exemplo ergo

dextro, fuissent prorsus in prelio ceci. Ita Josephus, VI *Antiq.*, v. Tropol. S. Gregorius ibidem: Dexter oculus, inquit, est intuitus retorne claritas, qui fit per fidem; sinister est concepcionis carnalis et intuitus terrenorum. Ergo Nas, id est hebraica serpens, puta diabolus, dextros oculos suorum eruit, quando aeterorum intuitum admisit, factique ut homines carnalia solum cogitent et cupiant, ac onestias, quae solebant amare, non attendant. Sic et Angelomus ibidem. Hic verum est illud Seneca in *Hercule Furente*:

Quemcumque fortis videris, miserum neget.
Nunquam Stygias ferar ad undas
Inelyta virtus: vivite fortes.

Et illud Plini : « Ut palma imposito onere emititur, ita viri fortis animus, quo plus negoti premittit, quoque magis sevit fortuna, hoc est clericio. »

Talis fuit Agamemnon, qui constanti fortitudine, Trojan invictam decennali obsidione premens bellavit et occupavit, indeque dictus est Agamemnon, quasi ἡρός τὸν ποντίον, id est, admirabilis in perseverantia et mora, ait Plato in *Cratyle*. Agamemnon ergo item est quod Parmeno. Minirum et obsidio urbis quam capere cupis, constanter urgenda et premenda est, » ait Vegetius. Paro modo qui diabolo resistere, qui vitium aliquod debellare cupit, sit Agamemnon, sit Parmeno, decennali obsidione et pugna illud oppugnat et expugnat. Talem fugit damon dicitque suis : « Simus hunc; nam Agamemnon est: a sua Troja non recedit, donec eam occupet. »

SCIENTES EANDEM PASSIONEM (τὰ τὰ τὸν παθημάτων, id est, easdem passiones) EI QUE IN MUNDO EST, VESTRE FRATERNITATI FIERI. — Consolatur et roboret afflictos fideles Ponti, Galatiae, Cappadociae, etc., ad quos scribit, exemplo fratrum, id est Christianorum, per totum mundum sparsum, qui similia patiebantur, q. d. State fortes, o fideles Pontici, etc., in omni tentatione et passione, quam contra vos suscitat diabolus, cogitando hanc passionem non esse vobis propriam, sed omnibus fidelibus communem; illos ergo omnes in passione, aequae ac in fide, habet fratres et socios. Hoc itaque communione et societate vos solamini et corroborate, tum quia iucundum est in pena habere socium, adeoque socius est prelevamen; tum quia furoz diabolus divisus et sparsus per omnes fideles, minor est in particulares et singulos, longe enim major esset, si singulis totus inumberet; tum quia haec vis est societas, ut in ea unus aeterorum conjunctione firmetur et roboretur, juxta illud Eccl. iv, 12 : « Funiculus triplex difficile rumpitur; » tum quia passionis vestrae compatiuntur ceteri fideles universi, utpote fratres vestri; fratris autem compassio levat passionis onus et pondus. Ita Oecumenius, Vatablus et alii.

Nota primo, τι que in mundo est aliqui referunt?

ad passionem que processit, q. d. Agite, durate, quia passio haec que *vestre fraternitati*, id est vobis, o fratres, fit, tantum est hujus mundi: modio ergo tempore durabit, quia futurum saeculum, quod vos manet, non erit passionis, sed corona et gloria. Ita Arias. Aut, q. d. Ne mirermini, o fideles, vos tanta pati; nam etiam infideles et mundani, adeoque omnes qui in mundo sunt, similia patiuntur; mundus enim hic est forum passionum et stadium errunnarum.

Secundo et genuine, τι quod in mundo refer ad fraternitatem, quod sequitur, q. d. Fraternitas vestra quae est in mundo, id est, fratres vestri qui toto mundo sunt dispersi, similes tentationes, passiones et persecutions ab hostibus fidelis, suscitante diabolus, patiuntur, atque vos patimini. Idque exigit εἰ, et Graeca que habent τὴν κέρατον ἀδείγματα, id est, fraternitatem que est in mundo. Unde Syrus verit, *secundum etiam quod contra fratres vestros, qui in mundo sunt, ipse illae passiones observant*.

Nota secundo : Abstractum ponitur pro concreto : « fraternitatem » enim vocat fratres, id est fideles, non ad quos scribit, sed eorum in fide socios, qui in religione orant orbe, ut patet ex Graecia citato. Cur fideles vocentur fratres, dixi cap. i, 22, et Jacob i, 4. Recte Clemens Alexandrinus, lib. V *Strom.*, Jentiles arguentes fideles quod vocarent se fratres, ita redargui : « Fratres nos esse, utpote unius Dei et unius magistris, alii cuiusdam Plato videtur dicere hoc modo : Qui in civitate estis, omnino fratres estis; » et Minutius Felix in *Octavio* : « Fratres vocamur, ut unius Dei parentis homines, ut consores fidei, ut spesi coheredes. » Origo huius appellationis prodit a Judeis, qui se invicem vocabant fratres, non tantum fide et religione, sed et sanguine. Omnes enim prognati sunt ex duodecim Patriarchis, quasi si capitibus duodecim tribum, qui omnes fuerunt fratres, utpote filii Jacob, nepotes Abraham; a Iudeis enim prognatus est Christus et Christiani: et Synagoga Iudeorum fuit matrix Ecclesie Christianorum, quae proinde quasi filia et heres matris morienti et desidenti successit, cum Synagoga in Ecclesiam transiit. Hinc pariter fratrum nomen clatura illa in hanc transit.

Nota tertio : Pro fieri grace est *ιππασία*, quod primo vertit Noster, fieri; Syrus, obvenire; secundo, Pagninus et Cajetanus, perfici; Tigurina, consumari; Gagneius, appariri et exhiberi; ali, suppleri, juxta illud Pauli : « Adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus quod est Ecclesia, » Coloss. i, 24. Perfectio enim cycelas passionum et patientia Ecclesie, ex passionibus et patientia singularium fidelium, ejus filiorum et membrorum; ac proinde quisque fidelis ad passionem animare se debet, cogitando se non tantum suam, sed et totius Ecclesie coronam adimplere et perficiere. Unde Cajetanus της pericli sic explicat, q. d. Passiones non sunt fugienda, sed ambienda; quia per eas in patientia perficiuntur, adeoque illis in virtute nos solvant, facientes perfectos, iuxta illud quod de Christo ait Paulus : « Decebat, etc., auctorum salutis eorum per passionem consummari, » Hebr. i, 10. Et cap. v, 8 : « Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis quae passus est obedientiam, et consummatum factus est omnibus obtemperantes sibi causa salutis aeternae. » Gracium *ιππασία* hoc omnia et plura significat, sollicit perficere, prestare, supplicare, absolvere, consummari, solvere, obire, perfungi, exsequi.

10. DEUS AUTEM OMNIS GRATIE (scilicet auctor, conservator, promotor, perfector, remunerator et coronator: unde subdit), QUI VOCAVIT NOS IN EXTRANIAM SUAM GLORIAM IN CHRISTO IESU (id est per Christum Iesum), MODICUM PASSOS IPSE PERFICIT, CONFIRMABIT SOLIDAMENTE. — Causam dat S. Dionysius, Eccl. Hierarch., cap. ii : « Dominus enim, ait, ut est summe clementis et bonus, in suis bellatoribus vincit, dum in illis habitans, pro illorum salutis et Victoria adversus mortis et corruptionis impunitus pugnat. » Est hic ultimus ad certandum et patientium stimulus, quod Deus certantes adjicit, perficiat et coronet. Ipse enim est Deus « omnis gratiae : ergo et patientie, perseverantie, a gloria aeterna. Hic enim ultima et maxima est gratiarum. Vere S. Augustinus, serm. 67 *De Temp.* : « Quod si semper, ait, beneficia Dei nostri, quae nobis nullis precedentibus meritis nostris collata sunt, assidue cogitamus, peccata nostra nobis non dominantur; aut si forte surrepererint, cito per patientiam corrigitur. Quis enim vel mente conceperit, non dicam verbis possit expovere, quanta circa nos sint Dei nostri beneficia? Fecit enim nos cum non essemus, reparavit nos postea cum paucissimum. Mortem suscepit, pretiosos nos sanguine liberavit, ad inferna descendit, de faeibus nos eterna mortis eripuit, celorum etiam regna promisit, » etc. Ecce ut Deus est Deus omnis gratiae.

Nota primo : Τι οmnis gratiae, licet quamlibet virtutem et gratiam significet, maxime tamen patientiam et fortitudinem ad sustinendum passiones et tentationes, quas diabolus nobis per se vel per suos suscitat, q. d. « Omnis gratiae; » id est, omnis patientie : patientia enim opus perfectum habet, » Jacob, i, 4. Perfectio autem includit omnes virtutes; ergo et patientiam. Quare quod de charitate dixit Apostolus, I Cor. cap. xiii, vers. 1, idem dicas de patientia : « Patientia benigna est, non emulans, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit qua sua sunt, non irritatur, non cogitat malum; non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati; omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. » Unde Hugo, Catharinus et Salmeron omniem gratiam interpretantur totam integrum et perfectam, ut sit enallage quantitatis, qua totum universale ponitur pro toto quanto, puta omne pro integro.

Nota secundo : *Tu qui vocavit nos in eternam suam gloriam, dat finem et causam tum praecedentium, tum sequentium, q. d.* Quis Deus nos vocavit in eternam suam gloriam, hinc idem est auctor « omnis gratia » hoc enim respondet gloria quas isemem fructui, meritum mercedi, labor premio; hinc rursum idem ipse « modicum passos perficit, confirmabit solidabitque. » *Vera Abbas Hyperichius in Vitis Patrum*, lib. V, libello 41, num. 35 : *Cogitatio tua, sit, sit in regno celorum, et cito in hereditatem accipies illud.* » Unde addit S. Petrus : *In Christo Iesu, » id est per Christum Iesum, puta p. mo, per merita Christi; secundo, per predicationem Christi; tertio, per vocationem et gratiam Christi : per hec enim vocamus ad eternam gloriam. Secundo, » in Christo, » ut scilicet non patientes simus in Christo passo, quasi membra, cum eoque efficiamus unum corpus Ecclesie, nunc militante per gratiam, postea triumphantibus per gloriam.* Ita Thomas Anglicus et Glossa. *Tertio, Lyranus et Dionysius, in Christo, » id est, propter Christum, vel pro Christo, modicum passos. Quarto, » in Christo, » id est, instar Christi, qui nobis est speculum, aequa ac premium patientie. Ita S. Bernardus, serm. 74 in Cantico, docet Christum tam pugnantes formam esse quam gloriam triumphantis. *Atrunque, ait, es mihi, Domine Iesu, et speculum patienti, et premium patientis: utrumque fortiter provocat, et vehementer accidit. Tu doces manus meas ad praelium exemplo virtutis tue, tu caput meum post victoriam tua coronas presenta majestatis, sive quia pugnantem te specto, sive quia te exspecto non solum coronantem, sed et coronam.* »*

Porro S. Petrus uti epistolam caput a beneficio vocationis ad fidem et Christianismum, ita in eodem finit, ut ostendat quantum hoc sit quantique estimandum, ideoque fideles jugiter illud pre oculis habere debere, pro eoque gratias agere, ac perseverantiam postulare, denique vitam illo dignam agere.

Nota tertio : *Tu modicum passos* (Tigurina, parumper affectos) ipse perficit magnam patientibus affect consolationem et stimulum ad alacritatem et constanter patientem, cogitando scilicet quod modica sit passio, quodque Deus modicum tentatos et passos perficit. Unde Tertullianus, ad Martyr. cap. III : *E Epistles vester, ait, Christus Jesus, qui vos spiritu unxit, et ad hoc sciamma produxit, etc., ut vires corroborarentur in vobis, quia virtus durata extrinxi, molititia vero destruitur.* Ita S. Antonius luctans cum demone : *Cum elevarer oculos, ait S. Athanasius, vidi desuper culmen aperiri, et deducit tenebris radum ad se lucis induere. Post ejus splendoris adventum nec demonus aliquis apparuit, et corporis dolor extemplo deletus est. Edificium quoque quod paulo ante dissolutum fuerat, instauratum est. Illico presentiam intellexit Domini An-*

*tonius, et ex intimo pectori trahens longa suspiria, ad visionem que ei apparuerat loquebatur, dicens : Ubi eras, bone Iesu ? ubi eras ? Quare non a principio adfusisti, ut sanares vulnera mea ? Et vox ad eum facta est, dicens : Antoni, hic eram ; sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi, et faciam te in omni orbe nominari. His auditis, exurgens in tantum robatorum orabat, ut intelligeret se plus recepisse tunc virium quam ante perdidera. » Ita Theodosius Abbas apud Joannem Moschum in Prato Spiritu, cap. LXVI, cum vides diabolum instar Ethiopiae et gigantis enormis, qui a terra porrigebatur usque in colum, et caput inter nubila condebat, audiretque : *Theodosi, cum hoc oportet te luctari ; » ac pavidus diceret : « Quis ego sum, ut homuncio cum tanto gigante luctar ? » audivit : « Ingredere cum omni alacritate et fiducia ; mox enim ut tu illum adorsus fueris, ego adiutor adero, tibique victorie coronam impamo. » Ita factum idem saepe experimur in nobis, cum quid arduum aggredimur, ut ante aggressum horreamus, putemusque rem confici impossibilem. At ubi eam aggredimus, et opus incipimus, illico minuuntur et cedunt difficultates, remque ipsam parvo labore conficiimus, ut verum sit quod ait illi : *Res in se non esse difficiles, sed difficile apprehendi ; ideoque non res, sed opiniones rerum nos turbare et percellere ; » et illud Nazianzeni in Sentent. : « Ut foliorum strepitus leporis exterrit, ita rerum umbra timidos et ignavos. » Quia ergo dura vindicta, magnis animis, et quasi clausis (ut facit leo) ad difficultatem, cacsique oculis aggredienda sunt, itaque illico vincetur difficultatis horror, respectu facilius videbitur. Legimus nonnullos Martyres, ac nominatim SS. Marcum et Marcellianum initio martyrii trepidasse, et ingentes habuisse dolores ac luctas ; at ubi constanti animo se ad Dei gloriam in predam tortoribus dehundunt, Deique opem ardentae efflagitarent, pavorem et horrorem omnem vicesse, heliosque et alaeres omnia tormenta tolerasse, tum quia animis hie generosus superabat dolores, ut eos parvos vel nullos duceret ; tum quia Deus magnis animis adest et succurrit, vel doloris sensum minuendo, vel sua consolatione et gratia haec annum roborando, ut tormenta omnia levia estimet. Sicut enim pondus leve per contraponendum magis attollitur, et quasi alleviatur : ita dolorem omnem mitigat magnus amor et animus. « Pondus enim meum est amor meus, » ait S. Augustinus.***

Nola quarto : *Tu ipse perficit gracie est xarapina,* quod Tigurina verit, instauraret, ut si quid per afflictiones in potentia et mente, vitio impatientie et pusillanimitatis sit luxatum, lesum, divisum, fractum, hilum, distortum, debilitatum, instauraret, confirmaret, uniat, aequet. Alii vertunt compaginet, vel integreret, ut omnibus patientie et vir-

tum partibus quasi artibus compacti, sitis integrati, exacti, absoluti et perfecti.

CONFIRMANT SOLIDABITQUE. — Pagninus, *fulciat et robustet.* Hec omnia idem, vel quasi idem sunt, tantumque per anxeis significanti hanc positionem esse firmam et solidam, ac consistere in firmitate et soliditate patientie et virtutis. Unde Graeca addunt *θεωρίαν*, id est *fundabit*; Tigurina et Pagninus, *stabiliet*. Hinc Syrus verit : *Ut, cum sustinuerimus has oppressiones exiguae, robustarem, et confirmemur, ut persistemus in eo (Iesu Christo) in eternum.* Hinc rursum aliqui hec legunt per nomina et ablativos : *xarapina, ceptiva, obviosa, basiana*, id est perfectie confirmationis, consolidationis, fundationis. Verum melius Noster et alii tria ultima accipiunt non ut nouina, sed ut verba futuri temporis, ideoque pariter prc primo *xarapina*, id est *perficiat*, in optativo, legunt in futuro *xarapina*, id est *perfectet*. Jam Graeca omnia legunt in optativo *xarapina*, *ceptiva*, *obviosa*, *basiana*, id est *perficiat confirmet, robustet, fundet*.

Alli tamen hec distinguunt, sed varie. *Primo*, Salmeron : *Perficiat, ait, per charitatem, confirmabit per spem vivam, solidabit per fidem efficacem.* » Rursum idem addit Christum perficere fideles quos emittit et redemit, Patrem confidere eosdem quos condidit, Spiritum Sanctum solidare sue gratiae et fortitudinis spiritu. *Secundo*, Titelmannus : *Perficiat, inquit, per patientem, confirmabit et solidabit per perseverantiam.* » Unde et Prosper, lib. I De Vocat. Gentium, **XIV**, ex hoc loco docet perseverantiam esse dominum Dei. *Tertio*, Carthusianus hec adaptat tribus anime potentis : *Perficiat, inquit, intellectum purificare mentis intelligentiam, confirmabit voluntatem fervore charitatis, solidabit memoriam ut in Deo figurata consistat.* » *Vel*, ut Thomas Anglicus : *Perfici ratione cognitione veritatis, confirmabit appetitum concupiscentium in amore bonitatis, solidabit irascibiliter ut nullis terroribus vel difficultatibus cedat.* » *Quarto*, Hugo hec applicat et opponit tribus hominis hostibus : *Perficiat, inquit, contra mundum, confirmabit contra carnem, solidabit contra demonem.* » *Quinto*, alii, q. d. *Perficiat nos largiendo voluntatem perfecte et constanter valenti, confirmabit ducitam et perseverantiam postulare, confirmabit voluntatem rem volitam exequendi, solidabit dando robur ipsumsc actum exequendi.* »

Porro hec omnia inchoate facti Deus in his vita per gratiam et patientiam, perfecte vero eadem facit in futura per gloriam. Hoc enim perfecte intellectum lumine glorie, ut Deum quasi sumum bonum videat et contempletur; confirmabit voluntatem, ut ipsum totis viribus amet; solidabit eandem, ut a tanto bono avelli nequeat, sed illi tota inhereat, nec ulla re aut ratione ab eo separari possit. Ita fere Hugo, Primaticius et alii, ac faveit Syrus dum verit : *Roborenur, et confirmemur, et persistemus in eo in eternum.* Hoc visitur. Denique S. Cecilia tumulo S. Maximi Martirij curavit insculpi phoenicem; et Romae in cryptis Martyrum plurium sarcophagiis phoenix insclusus visitur.

Hec cogitantes, sperantes et ambientes, Sancti ambiabant passiones, querebant cruces, sitiabant martyria. Eminuit inter eos S. Vincentius, qui avarus et avidus fuit suppliciorum, quam Dacianus tyranus eorumdem in ipsum prodigus, equumque habebat in delicia, ungulas pro epulis, eatasiam pro molli culicira, ac, quod mirum est,

Facias sum, inquit, Christi corporis, ille mei. Ma gessit mortes, me vicit morte resurgentis. Et secund ad Patrem me super astra tolit.

Et Prudentius, De Resurrect. carnis :

Pelite corde metum, mox membra, et credite vosmet Cum Christo resurra feco : nam vos gessi illa, Et secund ad Patrem me super astra tolit.

Et Tertullianus, lib. De Resurrect., resurrectionis symbolum dat phoenicem, avem Arabie reviviscentem, eique comparat Christianos patientes, morientes et resurgentes. De phoenice enim sic canit Lactantius :

Ipsa sibi proles, suis est pater, et suis heres, Nutrix ipsa sui, semper almona sui. Ipsa quidem, sed non eadem : quia et ipsa, nec ipsa est, Aeternam vitam mortis adepta bona.

Ravenae extat emblemata ad picturam phoenicis :

Securas moritur qui scit se morte resuscitare, Mors ea non dici, sed nova vita potest.

Illustrissima Bona, Joannis Galeati Mediolanensis ducus mater, mortuo marito, curavit in numerate cudi phoenicem hoc lemnamate :

Sola facta solum Deum sequor.

Denique S. Cecilia tumulo S. Maximi Martirij curavit insculpi phoenicem; et Romae in cryptis Martyrum plurium sarcophagiis phoenix insclusus visitur.

is crescentibus, crescebat ejus animi corporisque vigor, ut excorificatus et pene enectus iis reviviscere, redintegrari et roborige videatur; adeoque in lecto et rosis animam afflavit, cui tormenta vitam dederant: nimurum rose et deliciae erant tormenta, tormenta vero et pœnae pro Christo ejus erant deliciae. Ita Deus modicum passum perficit, confirmavit solidavitatem, ut homine celior, instar angeli incorporei in peinis corporis iudiceret, et iudicaret tyranno, ut suis vulneribus magis vulneraret et cruciaret tyrannum, quam ipse eis vulneraretur. Similis fuit S. Agatha Quintiano insultans. Modicum enim passa adeo corroborata est, ut Aphrodisia lente tantum dixerit: « Operam perdi: ego enim ita firmata sum in fide, castitate et amore Dei, ut per eum gratiam ceditis sol perditur sit suum lumen, ignis calorem, nix albedinem, quam ego mutem propostum. Preparat Quintianus leones, acut gladios, ignes succendat, portas inferni apriat, omnemque in me diemones concitet, Dei ope vivam et moriar Christiana aequa ac virgo; intentissime enim amo et desidero Christum, cui me totam devovi et derpondi.»

11. IRSI GLORIA ET IMPERIUM. — Syrus, ipsi gloria, potentia et honor. S. Prosper, lib. I *De Vocat. Genitum*, cap. XXIV, « cui virtus et honor, » Graecum ρεπτικό significat potentiam, robur, vim, imperium, principatum, victoriam, quae omnia huic loco congruent, q. d. Deus modicus passos perficit, eisque per patientiam perfectam dabit victoriā: illi ergo omnis victoria laus tributatur, non nobis, juxta illud Pauli, 1 Cor. xv, 57: « Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum; et II Cor. ii, 14: « Deo gratias, qui semper triumphat, » id est triumphare facit nos in Christo Iesu. » S. Petrus utcepit per doxologiam Dei, dicendo: « Benedictus Deus, ita in eamē desinit, dicens: « Ipsi gloria, » etc., ut doceat Deum Deique laudem debere esse principium, medium et finem nostrarum actionum, ideoque crux corde et ore usurpandam, uti usurpat S. Paulus Rom. xi, 36, et cap. XVI, 27; Ephes. iii, 21; Philip. iv, 20; Hebr. XIII, 21; Galat. i, 5, et aliib: de quo plura Apoc. vii, 11, et v, 12, et viii, 12.

12. PER SILVANUM. — Ille est Silas, qui hasce S. Petri litteras Roma deferens in Orientem, ibi incidit in S. Paulum, illiciē comes predicationis adhaesit, II Thessal. i, 4. Ita S. Hieronymus, epist. 143; Syrus, Ecclumenius et alii plerique.

Perperam ergo Dorotheus in *Synopsi*, et Menologium Graecorum, 1 august., Silvanum a Sila distinguunt. Censem aliqui Silvanum, vel Silam non tantum detulisse, sed et scripsisse hanc epistolam dictata a S. Petro. Ait enim: « Per Silvum, etc., breviter scripsi. » Nominat latorem, ut fideles certi sint episologam ab eo delatam esse Petri germanam, non fictam, non suppositam.

UT ARBITROR. — Refer ad fidem verbi, q. d.

Scripsi per Silvanum, quia ipse vobis est fidelis, ut arbitror (1). » Alii referunt ad breviter scripsi, q. d. Arbitror me fuisse brevem in scribendo. Aliquando enim scribens vel loquens videtur sibi brevis, qui audiendibus vel legentibus videatur prolixus: ita Syrus et Cajetanus.

OBRERANS, — ut fidem Christi et præcepta virtutum, quae haec epistola perscripsi, constanter retenatis et opere expletatis: « confestor » enim in his sitam esse « veram cratiam Dei, in qua statu, » id est, constanter perseveratis. In Graeco est ιστηται, id est, statutis; sed legendum ιστηται, id est, status, aut certe στρατηγος accipitur pro praesenti, more Hebreo: per presens enim passim omnes explicitant. Nonnulli tamen firmiter ιστηται, id est stetis, idque apte respondet Graeco παραπλαναντι, id est, « obsecrans » vel « exhortans » vos, ut stetis et perseveratis in fide Christi et gratia Christianismi. Perperam enim Syrus pro παραπλαναντι veritatem persuasus habens. Ita Paulus ad Philip. cap. iv, 1: « Si state in Domino, charissimi; » et Galat. v, 1: « State et nolite iterum jugo servitios contineri. » Nota fides et legem novam vocari gratiam, quia summum Dei est dominum, immortalem et indignabilem datum, ut eos sibi gratos colloqno dignos efficiat, juxta illud Joan. i: « Lex per Moen data est, gratia et veritas per Iesum Christum facta est. » Velut enim lex erat rigoris et justitiae, nova est gratiae et clementiae.

13. SALUTAVOS ECCLESIA (VOX ECCLESIA non est in Graeco, sed intelligitur: unde Interpres recta cum expressit, aequo ac Syrus) QUE EST IN BABYLONE COLECTA. — Haeretici, et Bala, Viretus, Sadulus, Velenus et alii, ut tuantur falsum suum dogma, scilicet S. Petrus Romanus non fuisse, ac proxima Romanum Pontificem non esse successorem S. Petri et caput Eccliesie, « Babylonum » proprie accipiunt, urbem scilicet vel Assyria, vel Egypti. Duplex enim fuit Babylon, una in Chaldaea, altera in Egypto, que nunc Cayrus dicitur.

Verum errant, primo, quia Judei, quales erat S. Petrus, a Caio Cesare expulsi erant Babylone et Assyria, uti docet Josephus, XVIII Antiq., cap. ult. Babylon autem Egyptia tunc erat locus obscurus et castellum, at Strabo, lib. XVII. Secundo, quia S. Joannes, Apocal. xvii, 9, dicit Babylonem insidere septem montibus, sive colubris; nulla autem alia urbs est septicollis quam Roma. Unde haereticis coacti confluenter in Apocalypsi per « Babylonem » intelligi Romanum (hinc Lutherus scriptit librum *De Babylonica Captivitate*, id est, de Romana, puta Papo et Papafus, ipse explicat). Si in Apocal., cur non est hic? S. Joannes enim fuit synchronus S. Petro; unde eadem utrique fuerunt Roma et Babylon. Tertio, quia id unanimitate asserunt Patres et Doctores orthodoxi, nimirum Papias, discipulus S. Joannis, apud Eusebium, etc., breviter scripsi. » Nominat latorem, ut fideles certi sint episologam ab eo delatam esse

Petri germanam, non fictam, non suppositam.

UT ARBITROR. — Refer ad fidem verbi, q. d.

(1) Tuncut ut arbitror non sunt verba dubitantis, sed ejus, qui firmissime de aliqua re est persuasus.

blum, lib. II *Hist.*, cap. xiv, alias xv. S. Hieronymus in *Isaia* cap. xxiv et xlvi, et lib. II *Contra Jovinianum*, sub finem: « Ad te, ait, loquor, que scriptam in fronte blasphemiam Christi confessione delest, » Tertullianus, lib. III *Contra Marcionem*, cap. xiii; Beda, Ecclumenius et alii hic; Andreas Casariensis, Aretas, Ribera, Alcazar, Viegas, Perierus et alii, Apoc. XVII et XVIII.

Quæres qua ratione Roma vocetur « Babylon? » Respondeo: Primo, quia Roma Babylon in imperio successit quasi filia matris, vel potius nepitis eius, ideoque Babylonicum imperium transit et desili in Romanum, sicut Synagoga transit in Ecclesiam, Jerusalēm Iudaica in Christianam: unde idecirco ipsa Ecclesia vocatur Synagoga Sion et Jerusalēm. Ita S. Augustinus, VIII *De Cr̄t.* ii, « Babylonem » vocat primam Roman, et Roman secundam Babylonem: « Duo, inquit, regna cernimus longe exterius provenientes clariora, Assyriorum (sub quibus et Babylonios accipit) primum, deinde Romanorum, ut temporibus, ita locis inter se ordinatae atque distincta. Nam quomodo illud prius, hoc posterius: eo modo illud in Orienti, hoc in Occidente surrexit. Denique in illius fine hujus initium confestim fuit. » Et cap. XXI: « Altissima tunc condita est civitas Roma velut altera Babylon, et velut prioris filii Babylonis, per quam Deo placuit orbem debellare terrarum, et in unam societatem reipublice legumque perductum, longe iateque pacare. »

Secundo, quia Roma similis fuit Babylonī in amplitudine et magnitudine imperii. Ita Ecclumenius. Unde Babylon fuit Roma typus et preludium, idque multis parallelis et analogiis quas recenset Orosius, lib. II, cap. ii et iii. Nam prior, inquit: « Nini et Babylonis regnum, o anno in Medio derivatum est, quo anno apud Latinos Procas, Amulii et Numoritis pater, avus autem Regis Sylvie, qui mater Romuli fuit, regnare coepit. Secundo, sicut a primo anno imperii Nini usquequo Babylon a Semiramide instaurata cepta est, intervening anna sexaginta quatuor, ita a primo anno Procer, cum regnare coepit, usque ad conditionem Urbis factam a Romulo, intersunt anni sexaginta quatuor. Tertio, Babylon eo anno sub Arbatō dehonorata est, quo Roma sub Procre rege seminata est. Quarto, Babylon novissime et tempore a Cyro rege subversa, quo primum Roma a Targioniorum regum dominatione liberata est. Siquidem sub una eadem convenientia temporum illa cedidit, ista surrexit: ita tune primum alienigenarum perpessa dominatum, hec tunc primum etiam suorum aspernata fastidium; illa tune quasi moriens dimisit hereditatem, hec vero pubescens tune se agnoscit harenitem; tune Orientis occidit imperium, exortum est Occidentis. Quinto, Babylon stetit annis 1164, usque ad Arbatū, qui eam spoliavit imperio, et Roma post tolidem annos, hoc est 1164 a Gothis et Alarico rege eorum opibus spoliata, non regno, ma-

net adhuc et regnat incolumis. Sexto, similis Babylonie ortus, et Rome, similis potentia; similis magnitudo, similia tempora, similia bona, similia mala, tametsi non similis exitus similius defecit. Illa enim regnum amisit, haec retinet; illa interfectione regis orbata, haec incolumi imperatore secura est. Et quare hoc? Quoniam ibi in regi libidinum turpitudi punita, hic Christiane religionis continentissima aquitas in rege servata est; ibi absque religionis reverentia aviditatem volupptatis licentia furoris implevit, hic et Christiani fuere qui parcerent; et Christiani proper quorum memoriam, et in quorum memoria parcerent. » Hucusque Orosius.

Denique tempore S. Petri Roma erat Babylon, id est, confusio idolorum, vitiorum et spoliorum totius orbis. Unde Tertullianus, lib. III *Contra Marcionem*, cap. XII: « Sic et Babylon, ait, etiam apud Joannem nostrum Romanæ urbis figura est, proinde magna, et regno superbæ, et Sanctorum Dei debellatrix. » Ubi nota: Babel sive Babylon hebraica idem est quod grecæ ἡράκλεια, ut vertunt Septuaginta Genes. xi, 9, latine *confusio*, sive *confusio*: « Quoniam ibi confusum est labium universi terre, » hoc est, quia ibi mixtæ et diverse sunt huminum lingue, cum prius omnes non eademque, puta Hebreæ, loquerentur. Radix ergo Babel est **בָּבֶל** *babil*, et per erasin *bal*, id est *confundere*, commiscere: inde enim addita litera *B*, fit Babel. Porro additur littera *B*, dicturque *Babel pro bal aut bel*, vel *quia bel* Hebraice significat *in*, ut *Babel* idem sit quod *in confusione*, ut vult Pagnius in *Interpret. nom. Hebr.*; vel. B ponitur pro **בָּבֶל** *ba*, id est *venit*, ut *Babel* idem sit quod *venit confusio*, ut vult Aben Esra; vel potius per onomatopœiam *geminatur bel vel bel*, ut *babel* sit idem quod *babbel*. Sic enim Hebrei *geminant* subinde suas ratioes, et ex trilleris faciunt quadrilleris, ut ex *katal* *geminant* faciunt *kikel*; ex *galat*, id est *volvere*, faciunt *gigel*: unde *galat*, et *gigel*, sive *gulgulta*, id est *cranium*, sive *calvaria*, a convolutione et rotunditate. Jam sicut pro *gulgulta*, euphonie causa, elindendo L medium, dicunt *golgulta*; sic pro *babbel* dicunt *babel*, elindendo L medium. Ob similem ergo vitiorum confusione, S. Petrus Roman vocavit Babylonem. Noluit Roman nominare, ne Romanos Christianos adduceret in periculum. Si enim haec littera incidunt in manus Genitilium, detulissent ad Imperatorem Romanum magnam esse multitudinem, adeoque Ecclesiam Christianorum, qui illico in eos persecutionem movisset. Addit Baronius S. Petrus Hierosolymis e carcere fuga lapsum, vobis latere, ne Herodes intelligens eum Romanus agere, ad Cassarem scriberet, eumque rursus comprehendere faceret.

Tropologicæ: Impii et mundani sunt cives Babylonis, quia in confusione negolitorum, desideriorum, tumultuum, turbationum et casuum humani mundi assidue versantur et jactantur; Sancti

vero sunt cives Jerusalēm, id est visionis pacis, quia in pace conscientiae uni Deo servant et adhaerent, dicuntque : In pace in idipsum dormiam et requiescam. » S. Augustinus in *Sentent.*, Sent. 221 : « Duas, ait, in toto mundo civitates faciunt duo amores : Jerusalēm facit amor Dei, Babyloniam facit amor saeculi. Interrogat ergo se quisque, et inveniet unde sit civis. » Et S. Gregorius, *VIII Moral.*, XV : Cives, ait, Jerusalēm sunt qui solam celestem patriam diligunt ; cives Babylonie sunt qui terrene patre curis subjacent. « Cum igitur constet plerumque etiam bonos non terrae studio terrenis curis implicari (uti daniel, ait, a rege prepositus fuit Babylonii), patenter agnoscimus quia sic nonnunquam cives Jerusalēm angarias solvunt Babyloniam, sicut sepe cives Babylonie impendunt angarias Jerusalēm. » De Babylone haec plura dicam. *Apol.* xvii et xviii.

Alludit S. Petrus primo, ad Abraham, parentem Synagogae, fidem et fidelium ; sicut enim Deus Abraham elegit in Babylonia, eumque de Ur Chaldaeorum eduxit in terram promissam : ita S. Petrus Romae convertit S. Clementem, S. Pudentem, S. Linum, S. Clemutem aliosque clarissimos viros, qui fuerunt primores et processores Ecclesie. Secundo, alludit ad captivitatem Babyloniam : iunc enim Dei populus et Synagoga Judeothea in Babylonie debeat captiva, multisque Babylonios ad Dei veri fidem convertebat ; unde erat tunc in Babylonie Ecclesia Dei electa. Simili modo Roma S. Petrus et gentilismo plurimos convertit, adeoque ibi arcem et caput Ecclesie Christiane constituit. Erat ergo Roma Ecclesia a Deo collecta, id est, electa aequa et olim Synagoga Judeothea.

COLECTA. — Perperam interpres nonnulli legunt *collecta*. Graece enim est *κοντάκιον*, id est *colecta*, id est, simul vobissem electa, consors vestra electionis ad fidem, gratiam et salutem. Electus aut primus a Deo, aequa a Christo, Iudeorum populus, cuius peculiariter pastor et curator erat S. Petrus. *Galat.* II, 8, cuique primario hanc scribit Epist., cap. I, vers. 1. Colectus fuit populus Gentium a Christo, qui Gentes cum Iudeis in unam coagmentum Ecclesiam : ideoque hac voce Iudeis insinuat hic S. Petrus (Gentium enim caput erat Roma), ut Iudei more solito Gentes non aversentur, sed eas ut fratres in Christo ament, eisque se associent. Rursum, haec vox confirmat fideles Orientis in fide per fidem urbis et Ecclesie principis, puta Romanæ, quod illa eis consentiat tum in fide, tum in spe vocacionis, tum in charitate. Rursum Ecclesia electa est Ecclesia electorum ad fidem et gratiam, et si in ea perseverent, ad gloriam.

Primumenim, aequa singularis et eximia fuit electio fidelium Romanorum, et primitive Ecclesie Romanæ, utpote quia primilis spiritus a Christo per SS. Petrum et Paulum hauriens, floruit heroicæ fidei, sublimi spe, ardentis charitate, ideoque tot centena millia Martyrum per trecentos perse-

cutionis annos continto progerminavit. Quocirca multi principes, reges et reginas devotions ergo Romanum magnis itineribus et impensis profecti sunt, ut loca sancta religiose viserent ; quin et non pauci ibidem vivere et mori, ac inter Sanctos sepeliri elegerunt, quorum exempla recensui *Isaia* cap. lxxvi, 23. Imo Christus Dominus apparet S. Brigidæ (ut habet ejus Vita apud Surium, 23 juli) jussit ei peregrinari Romam, dicens : « Proficiscere Romanum ; illie enim plateæ sunt auro instratae, et Sanctorum sanguine rubrantes : ibi proper condonationes sive indulgentias quas promovere Sancti, compendio venitur ad casum. » Paruit ipsa, ac Romanum profecta, ibi eam sanctitudine adepta est, ut ibidem moriens anno Domini 1373, catalogo Beatorum solemniter ritu adscribi meruerit, adeoque dominus ejus in templum conversa, religiose ab iniquis et peregrinis invicta.

Merito ergo Tertullianus, lib. *De Prescript.* : « Felix, ait, Ecclesia (Romana) cui totam doctrinam Apostoli eum sanguinem suum profuderunt. » S. Augustinus, *epistola* 162, ait in Ecclesia Romana semper Apostolicæ cathedralæ viguisse principatum. S. Hieronymus, lib. *Hieron.* In *Contra Jovinianum* : Seito, ait, Romana fides Apostolica voce laudatam, istiusmodi prestigias non recipere, etiamque angelus alter annuntiat, quam semper predicatum est, Propter auctoritatem munimur non posse mutari. » S. Irenaeus, lib. III, cap. III, docet integrum fidem in Romana Ecclesia servari, ad eamque omnes confugere debere. Idem docet Optatus, lib. *Contra Parm.*; S. Cyprianus, lib. I, epist. 3; S. Ambrosius, orat. *De obitu S. patris fratris*, et alii.

Et MARCUS FILIUS NEUS. — Hic « Marcus » non nullus cognomento Marcus, consobrinus Barnabæ, de quo *Acto* XII, 12, sed S. Marcus Evangelista : hunc S. Petrus vocat filium suum, non secundum carnem, sed secundum fidem et spiritum ; quia cum sua fide, doctrina et spiritu imberbarat, adeo ut scriberet Evangelium : unde cumdem habuit adjuvorem et interpretem, ideoque charissimum : eaque de causa mox eum misit Alexandriani, ubi erexit Ecclesiam tanta continentia et sanctitate florentem, ut ejus discipuli Esset, id est sancti et pii, sicut cognomini, de quibus dixi *Acto*, v. 1. Hinc liquet S. Marcum non fuisse et 72 Christi discipulis, ut vult Epiphanius, *heresi* 34, sed post Christum conversum fuisse a S. Petro ; ideo enim eum filium vocat, quod eum in Christo generavit. Ita Papias apud Eusebium, lib. III, cap. ult.; S. Hieronymus, *De Script. Eccl.*, in *Marco* Beda, *Prof.* in *S. Matthaeum*, et alii. Addunt aliqui vocari a filium, » quod hujus epistole fuerit interpres, quod est probable. Hinc colligit Beda et alii, hanc epistolam S. Petri esse antiquissimam, primamque omnium epistolarum, scriptam anno Christi 43. Eodem enim anno (qui fuit Claudi imperatoris tertius) S. Mar-

eus, scripto Romæ Evangelio, a S. Petro discedens protectus est Alexandriam, ubi quasi Episcopus sedi per annos 19, scilicet usque ad annum Christi 64, Neronis 8, quo coronatus est martyrio, teste Eusebio, lib. *I Hist.*, XIV, et lib. III, cap. ult., et alii.

44. SALUTATIS INVICEM IN OSCULO SANCTO, — puta Christiano, pudico, candido, non infideli, impudico, factio, quod est pars adulterii, criminis os-
tium, mortis iniftum, ait S. Basilius *De Virg.* Unde osculum sancto in protestatione charitatis oscular-
bantur se invicem Christiani ante S. Synaxis, clama-
vici Diacomo : « Complectimini et oscularimini
vos invicem, » teste Cyrillo, *catechesi* 5. Osculum
enim est signum *primo*, reconciliationis; *secundo*,
pacis; *tertio*, charitatis; *quarto*, letitiae; *quinto*,
Catholicæ communicationis, ut docet Auctor lib.
De Amicitia, apud S. Augustinum, tom. I. Unde
Greca et *Ecumenius*, pro osculo sancto legunt
osculum charitatis, non carnalitatis. Osculum enim
significat tam animum animo, quam os ori puro
amore conjungi. Tertullianus vero, lib. *De Ora-
tione*, osculum vocat signaculum orationis. Nam,
ut ait S. Augustinus, serm. 83 *De Diversis* : Post
orationem Dominicam dicitur Pax vobiscum, et
osculantur se invicem Christiani in osculo sancto,
quod est signaculum pacis, si quod ostendunt
labia, fiat in conscientia, id est, quomodo labia
panis, dum dicitur ei per singulos dies : Ubi est
Deus tuus? si jam petit a te unam, et hanc requiri-
nt ut inhabitet in domo tua per omnes dies vite sue.
Et que vita ejus nisi tu? Et que dies tui nisi eter-
nitatis tua, si cum tui qui non deficiunt, quia
idem ipse es? Hinc ergo intelligat anima mea,
qua potest, quam longe super omnia tempora
quis est, quando tu domus que peregrinata
non es, quamvis non sit tibi coetera, nullam patitur vicis-
situdinem temporum.